լեզուի

limbă

nyelv

γλώσσα

CARTA EUROPEANĂ A LIMBILOR REGIONALE SAU MINORITARE

язик

cànan

ǩiõll

språk

SĂ DĂM CUVÂNTUL LIMBILOR REGIONALE ȘI MINORITARE!

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Carta: să dăm cuvântul limbilor regionale și minoritare

UTILIZAREA UNEI LIMBI O FACE MAI PUTERNICĂ. FOLOSEȘTE-O PENTRU A NU O PIERDE!

Multe țări europene au pe teritoriul lor grupuri autohtone care vorbesc o altă limbă decât cea a majorității populației. Numărul vorbitorilor de astfel de limbi regionale sau minoritare variază foarte mult, la fel ca și statutul lor juridic în fiecare țară. Cu toate acestea, ceea ce au în comun multe dintre ele este precaritatea, chiar dacă la niveluri diferite.

Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare (denumită în continuare „Carta") este singurul tratat din lume care are ca scop protejarea și promovarea limbilor regionale și minoritare tradiționale.

Declinul unei limbi poate fi oprit și chiar inversat, așa cum demonstrează exemple din multe țări în care noile generații învață și folosesc limbile vorbite în mod tradițional în familiile lor și în regiunile lor.

Însă nu toate limbile europene se găsesc în această situație. Într-adevăr, pentru unele limbi, numărul de vorbitori este în continuă scădere. Dacă nu este inversată, această tendință va duce inevitabil la dispariția unor limbi din zone în care au fost folosite în mod tradițional de secole și unde reprezintă o parte integrantă a identităților regionale și ale minorităților.

LIMBI REGIONALE SAU MINORITARE

Carta protejează limbi care sunt diferite de limba sau limbile vorbite de majoritatea populației. Limbile migranților sau dialectele limbii oficiale nu sunt considerate limbi regionale sau minoritare.

NIVELURI DE PROTECȚIE

Carta are două niveluri de protecție: Partea a II-a, care este de natură generală, și Partea a III-a, care conține măsuri concrete pentru a pune în practică principiile Părții a II-a. Statele trebuie să specifice căror limbi le vor aplica Partea a III-a, în timp ce Partea a II-a se aplică automat tuturor limbilor regionale sau minoritare vorbite într-o țară.

UTILIZAREA LIMBII ÎN VIAȚA DE ZI CU ZI

Carta oferă indicații precise cu privire la modul în care trebuie protejate și promovate limbile regionale sau minoritare în viața de zi cu zi. Statelor li se cere să asigure educație, servicii cum ar fi presă, radio, televiziune sau media digitală, precum și servicii de administrație publică în aceste limbi.

ACCENT PE UTILIZAREA LIMBII

Vorbitorii limbilor regionale sau minoritare joacă un rol cheie în păstrarea limbii lor prin utilizarea efectivă a acesteia în toate domeniile vieții publice și private. Numai atunci când este folosită zilnic și activ, o limbă poate supraviețui și se poate dezvolta.

CONTRIBUȚIE LA PACE ȘI LA ÎNȚELEGERE RECIPROCĂ

Protejarea limbilor regionale sau minoritare și promovarea folosirii acestora nu este în contradicție cu utilizarea limbilor oficiale ale statelor sau cu nevoia de a le învăța. Dimpotrivă, ele contribuie la o mai bună înțelegere între diferitele grupuri din societate. Recunoașterea valorii limbilor și a culturilor asociate acestora este cea mai bună și adesea singura modalitate pentru integrarea persoanelor din medii lingvistice și culturale diferite și pentru a promova înțelegerea interculturală.

UN CADRU COMUN PENTRU STATELE EUROPENE

Carta este singurul instrument cu caracter obligatoriu la nivel internațional axat pe protejarea limbilor minoritare. Aceasta sprijină statele părți oferindu-le un cadru comun și recunoscut la nivel internațional pentru politicile lor lingvistice.

Carta, alături de Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, demonstrează angajamentul de lungă durată al Consiliului Europei față de protejarea minorităților naționale.

O PLATFORMĂ DE COLABORARE ÎNTRE STATE ȘI ORGANIZAȚIILE NEGUVERNAMENTALE

Se pot dezvolta politici favorabile limbilor numai în colaborare cu vorbitorii lor. Toate părțile beneficiază în urma acestei cooperări. Implementarea cu succes a Cartei și, prin urmare, promovarea și protejarea adecvate a limbilor regionale și minoritare depind de un dialog strâns între autorități și societatea civilă.

MONITORIZAREA – O ETAPĂ VITALĂ

Monitorizarea periodică a modului în care statele aplică prevederile Cartei garantează că acest tratat rămâne un instrument viu și în continuă evoluție. Chiar și în fazele sale inițiale, procesul de monitorizare sensibilizează autoritățile cu privire la potențialul sau deficiențele politicilor lor lingvistice. De asemenea, el contribuie la crearea unor legături constructive între autorități și vorbitorii limbilor în cauză. Totodată, se creează legături și între diferite grupuri lingvistice.

IMPACTUL CARTEI

Multe îmbunătățiri au avut loc în primele etape de implementare a Cartei, iar alte probleme au fost rezolvate de atunci. Carta este mecanismul central creat pentru a proteja și promova toate limbile, permițându-le să dezvolte și să consolideze diversitatea lingvistică a Europei.

Procesul de implementare a Cartei

SUNT IMPLICAȚI TREI PARTENERI PRINCIPALI:

- Consiliul Europei
- Statele
- ONG-uri/reprezentanți ai vorbitorilor limbilor regionale sau minoritare

UN DIALOG CONSTRUCTIV

Carta este un tratat al Consiliul Europei, iar monitorizarea punerii în aplicare a acestuia se realizează printr-o abordare pe două paliere. Pe primul palier, statul raportează despre modul în care este implementat tratatul. Al doilea palier se bazează pe monitorizarea efectuată de un comitet independent de experți numiți de Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei.

Procesul de monitorizare implică toate părțile interesate: Consiliul Europei, autoritățile naționale și organizațiile neguvernamentale (ONG-uri) sau reprezentanții vorbitorilor limbilor în cauză. În acest fel se creează forum de dialog continuu și se oferă vorbitorilor limbilor respective o poziție centrală în procesul de implementare.

STATUL

Statul semnează Carta, o ratifică și își alege diferite angajamente.

În anul următor ratificării, statul prezintă primul său raport privind politica urmată în conformitate cu Partea a II-a a Cartei și măsurile luate în aplicarea acelor prevederi din Partea a III-a pe care statul le-a acceptat. Ulterior, rapoartele sunt prezentate la intervale de cinci ani. Începând de la reforma din 2018, la fiecare 2 ani și jumătate este prezentat și un raport intermediar care conține informații cu privire la implementarea unui număr limitat de recomandări pentru o acțiune imediată. Statul pregătește de obicei aceste rapoarte consultându-se cu reprezentanții vorbitorilor limbilor regionale sau minoritare. Această practică este recomandată cu tărie, deoarece sporește înțelegerea reciprocă și, în multe cazuri, contribuie la găsirea de soluții pentru problemele existente.

Rapoartele statelor sunt publicate pe site-ul Cartei.

Consiliul Europei poate organiza seminare sau reuniuni pentru a sprijini statul în pregătirea ratificării Cartei. Statul însuși poate organiza, de asemenea, reuniuni în procesul de pregătire și de difuzare a rapoartelor sale. Astfel de seminare sau întâlniri pot fi organizate și în cadrul schimburilor de informații despre raportul de evaluare al Comitetului de Experți și recomandările Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei.

ONG-URI/REPREZENTANȚI AI VORBITORILOR

ONG-urile și alți reprezentanți ai vorbitorilor limbilor în cauză sunt invitați, în orice moment, să informeze statul și Consiliul Europei (prin secretariatul Cartei) cu privire la aspectele legate de punerea în aplicare a Cartei. Aceștia sunt, de asemenea, invitați să ia parte activ la pregătirea rapoartelor prezentate de stat.

În procesul de monitorizare care urmează prezentării raportului de către un stat sunt consultate ONG-uri și alți reprezentanți ai vorbitorilor. De asemenea, aceștia pot lua inițiativa în acest proces informând în mod activ secretariatul cu privire la aspectele legate de punerea în aplicare a Cartei.

COMITETUL DE EXPERȚI

Monitorizarea periodică a modului în care statele pun în aplicare Carta este efectuată de Comitetul de Experți. Acesta analizează fiecare raport prezentat de un stat și întocmește un raport de evaluare pentru Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei.

Organismele sau asociațiile care sunt legal înființate într-un stat pot atrage atenția Comitetului de Experți asupra chestiunilor referitoare la angajamentele asumate de acel stat.

În pregătirea rapoartelor de evaluare, la fiecare cinci ani, reprezentanții comitetului vizitează de obicei statul pentru a aduna informații de la autoritățile responsabile și de la reprezentanții vorbitorilor limbilor în cauză (vizite la fața locului). Această practică garantează că tratatul rămâne un instrument viu și în continuă dezvoltare.

COMITETUL MINIȘTRILOR

Pe baza evaluării efectuate de Comitetul de Experți, Comitetul Miniștrilor face recomandări statelor în fiecare ciclu de monitorizare. Recomandările Comitetului Miniștrilor reprezintă instrumentul cu cea mai mare autoritate al tratatului. Statele reacționează adesea cu atenție la recomandări, care au un impact asupra politicilor lor.

UN PROCES TRANSPARENT

Procesul aplicării Cartei este unul transparent. Rapoartele statelor, rapoartele de evaluare, rapoartele intermediare privind implementarea recomandărilor pentru o acțiune imediată ale Comitetului de Experți și recomandările Comitetului Miniștrilor sunt toate disponibile pe site-ul web al Consiliului Europei și pot fi accesate de oricine.

Carta pe scurt

STRUCTURA CARTEI

PARTEA I

Domeniul de aplicare a Cartei este definit în Partea I.

PARTEA a II-a

„Spiritul" Cartei este reflectat în Partea a II-a. În centru se află recunoașterea limbilor regionale sau minoritare ca expresie a bogăției culturale. Prevederile Părții a II-a se aplică tuturor limbilor care au o prezență tradițională pe teritoriul unui stat.

PARTEA a III-a

Statul desemnează în mod explicit limbile cărora li se vor aplica prevederile mai detaliate ale Părții a III-a. Pentru fiecare limbă, statul se obligă să aplice cel puțin 35 din cele 68 de prevederi.

PARTEA a IV-a

Monitorizarea, care este o componentă centrală în procesul de aplicare a Cartei, și alte aspecte legate de aceasta sunt definite în Partea a IV-a.

PARTEA a V-a

Intrarea în vigoare a Cartei și chestiunile referitoare la semnarea și ratificarea acesteia sunt definite în Partea a V-a.

PARTEA A II-A

PRINCIPII ȘI OBIECTIVE APLICABILE TUTUROR LIMBILOR

Partea a II-a a Cartei privește toate limbile regionale sau minoritare cu o prezență tradițională într-un stat, indiferent dacă statul a selectat sau nu limba respectivă pentru protecție în temeiul Părții a III-a, mai detaliată.

Principiile de bază ale Părții a II-a

- În centrul Cartei se află recunoașterea limbilor regionale sau minoritare ca expresie a bogăției culturale și necesitatea unei acțiuni hotărâte pentru promovarea acestora. Multe state care au ratificat Carta protejează și promovează acum limbi care anterior nici măcar nu erau recunoscute ca parte a patrimoniului lor cultural și lingvistic.
- De asemenea, Carta cere statelor să respecte aria geografică a limbilor regionale sau minoritare. În practică, acest principiu se aplică, de exemplu, dacă statele intenționează să modifice diviziunile administrative în moduri care afectează negativ limbile regionale sau minoritare.
- Un principiu de bază al Cartei este că limbile nu trebuie să fie limitate doar la sfera privată. Trebuie încurajată utilizarea limbilor și în viața publică. Pe baza acestui principiu, autoritățile naționale și locale au dezvoltat noi domenii

de utilizare a limbii în toate sectoarele vieții publice, cum ar fi educația, administrația, sistemul judiciar, mass-media și viața economică.

- Educația la toate nivelurile este esențială pentru dezvoltarea oricărei limbi. Carta cere statelor să ofere forme și mijloace adecvate pentru predarea și studiul tuturor limbilor sale regionale sau minoritare. Astfel, în multe cazuri au fost aduse îmbunătățiri în învățământul desfășurat într-o anumită limbă sau în predarea unei limbi ca disciplină, inclusiv pentru acele limbi care nu sunt protejate prin prevederile mai detaliate din Partea a III-a a Cartei.
- Spiritul Cartei urmărește identificarea de soluții pozitive și constructive pentru dezvoltarea limbilor. Pentru aceasta, este nevoie de promovarea înțelegerii reciproce între toate grupurile lingvistice ale țării, indiferent dacă sunt vorbesc limba majorității, limbi regionale sau limbi minoritare. Includerea respectului, înțelegerii și toleranței în ceea ce privește limbile reprezintă esența Cartei. De asemenea, Carta cere în mod clar statelor să interzică toate formele de distincție, excludere, restricție sau preferință nejustificate legate de utilizarea unei limbii.
- Rolul mass-media este esențial pentru promovarea înțelegerii reciproce și a respectului pentru ceilalți și pentru culturile și limbile tuturor. Carta cere statelor să încurajeze mass-media să urmărească acest obiectiv.
- În multe cazuri, vorbitorii limbilor regionale sau minoritare au un „stat înrudit" în care se vorbește limba respectivă, adesea ca limbă dominantă. Carta cere statelor să promoveze în mod activ schimburile transfrontaliere. Acest lucru poate viza numeroase tipuri de schimburi, cum ar fi disponibilitatea mijloacelor de comunicare în masă, contacte culturale sau cooperarea pentru dezvoltarea unui program de predare pentru o anumită limbă.

PARTEA A III-A

68 DE MĂSURI APLICABILE ÎN ȘAPTE DOMENII ALE VIEȚII PUBLICE

Partea a III-a a Cartei conține 68 de măsuri în sprijinul limbilor desemnate pentru a fi protejate în cadrul acestei părți. Cel puțin 35 de măsuri din cel puțin șase domenii ale vieții publice trebuie aplicate fiecărei limbi. Urmând spiritul Cartei, pentru majoritatea limbilor statele nu s-au rezumat la o abordare minimală. Cele ce urmează sunt rezultatele practice ale acestei abordări.

Învățământul

- Vorbitorii limbilor regionale sau minoritare își pot trimite copiii la o școală care oferă educație în totalitate în limba lor, sau cel puțin le predă limba ca materie, la toate nivelurile corespunzătoare: de la cel preșcolar la cel universitar.
- Statul este obligat să ofere această educație și să se asigure că profesorii sunt pregătiți corespunzător.

Justiția

- Vorbitorii pot folosi propria limbă în instanță fără costuri suplimentare pentru interpretare sau traducere.
- Statul trebuie să se asigure că documentele în limba respectivă sunt valabile în instanță.

Relațiile cu autoritățile administrative

- Vorbitorii pot folosi propria limbă pentru completarea formularelor și pentru corespondența cu autoritățile, pot folosi numele și toponimele în propria limbă, iar limba lor este folosită pe semne și indicatoare.
- Statul trebuie să se asigure că are competențele administrative necesare pentru a deservi cetățenii în limba respectivă.

Mass-media

- Vorbitorii beneficiază de canale de radio și televiziune sau de programe în limba lor difuzate în mod regulat de către radiodifuzori publici sau privați; pot citi ziare și știri online și au, de asemenea, acces la producții audiovizuale în limbile minoritare.
- Statul este obligat să sprijine difuzarea de programe în limbile minoritare ca parte a serviciului public de radiodifuziune sau să încurajeze radiodifuzorii privați să ofere astfel de servicii, precum și să sprijine alte producții media în moduri adecvate, de exemplu pe internet.

Activități culturale

- Vorbitorii au acces la activități culturale, biblioteci și cărți în limba lor; este dezvoltată terminologie în limba respectivă.
- Statul se angajează să încurajeze și să susțină financiar diferite tipuri de activități culturale și să asigure că reprezentanții vorbitorilor sunt incluși în planificarea activităților culturale.

Viața economică și socială

- Vorbitorii își pot folosi limba atunci când au nevoie de îngrijire și asistență socială, iar utilizarea limbii este încurajată în toate sectoarele vieții economice.
- Statul este obligat să elimine toate restricțiile în utilizarea limbii la locul de muncă, dacă ele nu au o justificare clară de ordin practic.

Schimburile transfrontaliere

- Vorbitorii au acces la televiziune și radio transfrontaliere, la activități culturale comune sau alte progrese de pe urma frontierelor deschise cu țările învecinate în care este folosită limba lor.
- Statul se obligă să sprijine activitățile transfrontaliere, dacă este cazul, prin încheierea de acorduri cu țările vecine.

Carta poate aduce schimbări în viața de zi cu zi

Carta influențează poziția limbilor regionale sau minoritare în multe privințe în viața de zi cu zi.

VORBITORII JOACĂ UN ROL ESENȚIAL

Este important să înțelegem natura Cartei ca proces de protejare și promovare a limbilor regionale și minoritare. Rolul utilizatorului zilnic al limbilor care sunt protejate de Cartă este cel mai important în acest proces. Viitorul unei limbi depinde de utilizarea ei zilnică în viața privată și publică, de exemplu, în alegerile privind educația, utilizarea mass-media și activitățile culturale. El depinde de preferința pentru a folosi limba regională sau minoritară, acolo unde este posibil, în administrație și în relațiile cu autoritățile. Fără această contribuție zilnică, alte eforturi se vor dovedi lipsite de sens.

Iată doar câteva exemple de beneficii pe care Carta le-a adus oamenilor în viața de zi cu zi:

- posibilitatea de a învăța și vorbi propria limbă la școală;
- posibilitatea de a completa formulare oficiale în limba proprie;
- prezența indicatoarelor stradale și a toponimelor în limba lor;
- posibilitatea de a asculta radioul, de a urmări programe TV sau de a citi știri în limba proprie;
- posibilitatea de a se bucura de o cultură bogată în toate aspectele ei, cu literatură, teatre, concerte, festivaluri și materiale video în limba lor și care reflectă cultura lor.

PE SITE-UL CARTEI VEȚI GĂSI:

- textul integral al Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare și raportul explicativ al acesteia;
- lista statelor care au semnat și ratificat Carta;
- lista limbilor cărora li se aplică prevederile Cartei;
- toate rapoartele periodice ale statelor, rapoartele de evaluare ale Comitetul de Experți și recomandările adresate statelor de către Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei;
- linkuri către alte surse și studii despre Cartă;
- planul general pentru pregătirea rapoartelor periodice de către autorități;
- noutăți și informații despre aplicarea Cartei;
- baza de date HUDOC-ECRML;
- un videoclip despre impactul Cartei.

www.coe.int/minlang

Realizat de Secretariatul Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare în colaborare cu Direcția de Comunicare

© Fotografii: Consiliul Europei, Parlamentul sami, Shutterstock

Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare a Consiliului Europei este singurul tratat din lume care își propune să protejeze și să promoveze limbile tradiționale regionale și ale minorităților naționale. Carta oferă indicații precise cu privire la modul în care aceste limbi ar trebui utilizate în viața publică de zi cu zi.

Secretariatul Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare

Consiliul Europei
F-67075 Strasbourg Cedex
minlang.secretariat@coe.int

www.coe.int/minlang

PREMS 173226

RON

www.coe.int

Consiliul Europei este organizația lider în domeniul drepturilor omului pe continentul european. Aceasta include 46 de state membre, inclusiv toate statele membre ale Uniunii Europene. Toate statele membre ale Consiliului Europei au semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un tratat conceput să protejeze drepturile omului, democrația și preeminența dreptului. Curtea Europeană a Drepturilor Omului supraveghează punerea în aplicare a Convenției în statele membre.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE